

Teodor Tomasz Weichardt

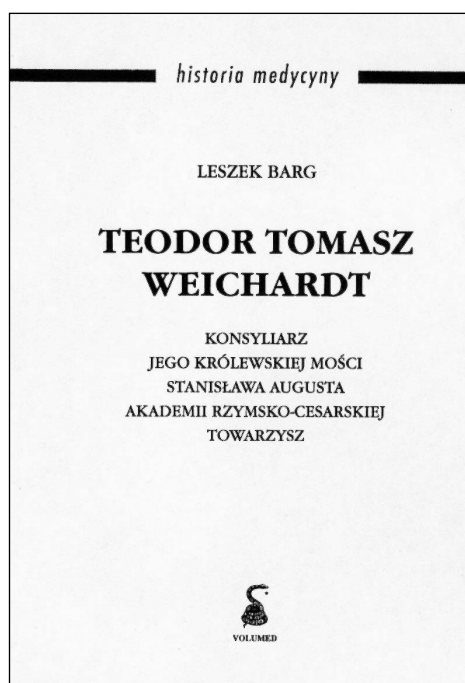
Leszek Barg

Volumed: Wrocław 1999, stron 280, ISBN 83-87804-25-8

Monografia ma jeszcze podtytuł „Konsyliarz Jego Królewskiej Mości Stanisława Augusta Akademii Rzymsko-Cesarskiej Towarzysz”. Autorem jest dr nauk prawnych Leszek Barg, wieloletni dyrektor Biblioteki AM we Wrocławiu, jako historyk medycyny wychowanek profesorów Zdzisława Wiktora i Stanisława Szpilczyńskiego, autor ponad 70 prac naukowych, w tym blisko 20 w Archiwum Historii i Filozofii Medycyny. Warto podać tych kilka wiadomości wobec tego, że monografia nie została niestety zaopatrzona w biogram jej Autora. Również należy podkreślić, że druk dzieła został sfinansowany przez niemiecką Fundację Stowarzyszenia dla Popierania Badań Chirurgicznych Uniwersyteckiej Kliniki Chirurgicznej Bochum-Landendreeer i zasłużonego edytora – Wydawnictwo Volumed. W tej sprawie należy się też duże uznanie wychowankowi i pracownikowi naukowemu wrocławskiej medycyny – prof. Waldemarowi Kozuszkowi, wybitnemu chirurgowi i historykowi medycyny z Bochum.

Książka jest owocem wieloletniego trudu, w tym licznych kwerend polskich, niemieckich, sowieckich i ukraińskich bibliotek i archiwów, jak również studiów historii: nauki, medycyny, kultury i oświaty, a także tłumaczeń z łaciny i niemieckiego prac Weichardta. Monografia została aprobowana przez Wydział Lekarski Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego oraz przez czterech profesorów – historyków medycyny i bibliotekarstwa.

Zasadnicza część książki (175 s.) zawiera: Wstęp, Studia w Lipsku, Po powrocie do kraju, Starania o katedrę w Akademii Krakowskiej, W służbie u Potockich, U schyłku życia i Zakończenie. We Wstępie Autor charakteryzuje epokę Oświecenia i zalicza Weichardta (ur. we Lwowie w r. 1755, data śmierci nieznana) do jego najwybitniejszych polskich przedstawicieli, niedocenianych pod tym względem za życia i później, prawdopodobnie z powodu postępowych i wyznaniowych poglądów, rezygnacji z profesury Akademii Krakowskiej, a i niedostatecznej znajomości osiągnięć Weichardta. Leszek Barg opisuje zwięźle swe żmudne poznawcze działania, znanej, mało znanej, a często nieznanego dotąd twórczości Weichardta. Obejmuje ona dwa kierunki: pierwszy – bardziej znany, głównie dzięki polskiemu językowi – humanistyczny (z filozofii, socjologii i literatury pięknej) oraz drugi – z medycyny

i farmacji oraz ich pogranicza, ogłoszony po łacinie, niemiecku i polsku. Dr Barg szkicuje przebieg pisarskiej działalności Weichardta (wydawanej w Lipsku, Warszawie i Krakowie), wyjaśnia własne podejście do przedstawienia Weichardta i jego dzieł, porusza też sprawy zastosowanej pisowni. W drugim rozdziale „Studia w Lipsku” Autor przedstawia dzieje, strukturę i zasady studiów w tym mieście, a w trzecim „Po powrocie do kraju” sytuację społeczeństwa i medycyny, w której przyszło Weichardtowi działać.

Czwarty rozdział „Starania o katedrę w Akademii Krakowskiej” rzuca niewątpliwie ciekawe światło na ówczesne stosunki akademickie i na sytuację w krakowskiej wszechnicy. Dr Barg omawia wprawdzie kwalifikacje Weichardta, jego praktyczne i naukowe osiągnięcia, pracę u Teodora Potockiego i otrzymanie tytułu konsyliarza króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Następnie przedstawia przebieg rokowań i nominacji Weichardta na profesora patologii i praktyki lekarskiej Akademii Kra-

kowskiej, w których odegrał rolę Hugo Kołłątaj, oraz tło rezygnacji Weichardta ze stanowiska wobec degrengolady uczelni, intryg, no i mizerii całego miasta. Epizod nominacji Weichardta pomija na ogół historiografia krakowskiej wszechnicy. W świetle omawianego tu dzieła wydaje się, że zatrudnienie Weichardta mogłoby się przyczynić do ożywienia życia i działalności uczelni.

Piąty rozdział „W służbie u Potockich” ukazuje działalność Weichardta jako medyka i pisarza w Sawincach i Tulczynie. Szósty „U schyłku życia” wobec braku bezpośrednich źródeł jest oparty o publikacje lekarza – pisarza Antoniego Józefa Rollego. Opisuje on perypetie Weichardta jako starosty bahowickiego, zamożnego właściciela majątku Gorczyzna i nieszczęsnego wierzyciela księcia Karola de Nassau Siegena, od którego w formie zastawu dzierżawił zasobną wieś Tarnawę.

W „Zakończeniu” Autor zalicza Weichardta do wybitnych postaci polskiej medycyny, również literackich zainteresowaniach, który powinien dołączyć do takich luminarzy epoki, jak Jędrzej Śniadecki, Rafał Czerwiakowski i Andrzej Badurski.

„Aneksy” (90 s.) zawierają: tekst łacińskiego traktatu *De plica polonica* (o kołtunie) z obszernym polskim streszczeniem, omówienie Pamiętników, służących do objaśnienia dziejów panowania Stanisława Augusta Króla Polskiego, list do księcia Michała Poniatowskiego, utwór „Do mojej żony”, krytyczne omówienie „Utworów, których Weichardt ani nie napisał, ani nawet nie tłumaczył” oraz zestawienie bibliograficzne prac Weichardta. Monografię uzupełniają: źródła i literatura, niemieckie streszczenie i alfabetyczny spis nazwisk.

Monografia Leszka Barga budzi uznanie, a nawet podziw dla olbrzymiego trudu poszukiwań, lektur, tłumaczeń i interpretacji danych życia, działalności i dzieł Weichardta, dla szerokiego i wnikliwego uwzględnienia tła ogólnego i bliskiego Weichardtowi środowiska, dla krytycznego i logicznego warsztatu naukowego historyka w odniesieniu do źródeł, faktów i wyprowadzanych z nich wniosków, wreszcie dla przytoczenia fragmentów publikacji Weichardta. Wartość monografii podnoszą bardzo liczne archiwalne fotografie (32) i przypisy (224!). Styl i język dzieła ułatwiają bardzo jego lekturę. Wydawca zapewnił dziełu nienaganną korektę, czytelną, zróżnicowaną czcionkę oraz bardzo estetyczną, twardą lakierowaną okładkę z czarnymi napisami na śnieżnym tle.

Książkę należy polecić przede wszystkim historykom medycyny, nauki i literatury, jak również zainteresowanym tematyką medycznych i literackich publikacji bohatera monografii – Teodora Tomasza Weichardta.

Prof. Henryk Gaertner
Kraków